

Asia: VN/27452/2020

Viranomaisten ja julkista tehtävää hoitavien kokemukset julkisuuslain toimivuuteen ja julkisuusperiaatteen toteuttamiseen liittyen

Lausunnonantajan lausunto

1. Toteutuuko julkisuusperiaate asiamukaisella tavalla? Jos ei, niin mitkä ovat nähdäksenne toteutumisen keskeisimmät esteet?

-

2. Liittyykö julkisuuslain säännösten käytännön toimivuuteen (esim. asiakirjan käsite, asiakirjan julkiseksi tulemisen ajankohta) haasteita? Jos liittyy, niin kuvatkaa tarkemmin millaisia?

-

3. Oletteko havainneet julkisuuslain yksittäisissä säännöksissä tai rakenteessa epäselvyyttä tai tulkinnanvaraisuutta, jotka vaikeuttavat olennaisesti säännösten soveltamista? Nimetkää ongelmia aiheuttavat lainkohdat ja kuvatkaa havaintoa tarkemmin.

-

4. Ovatko digitalisaatio, muuttuneet tiedonkäsittelytavat tai muut muutoksettoimintaympäristössä aiheuttaneet haasteita julkisuuslain soveltamisessa tai julkisuusperiaatteen toteutumisessa? Jos ovat, niin kuvatkaa näitä muutoksia ja sitä, miten ne vaikuttavat lain soveltamiseen?

Julkisuuslain 14 §:ssä asetetaan määräajat tietojen luovuttamiselle. Valtaosissa tapauksia määräajat ovat viranomaisen näkökulmasta riittäviä eikä niiden toteutumisessa ole ongelmia. Kuitenkin silloin, jos tietopyyntö on erittäin laaja ja sen kohteena on sekä julkista että salassa pidettävää tietoa, työmäärä on niin suuri, että tarve kuukauden määräajan ylittämiseksi on selkeä. Tällaisia poikkeustilanteita varten tulisi olla joustavaa sääntelyä.

5. Liittyykö julkisuuslain ja henkilötietojen suojaa koskevien sekä niitä yhteensovittavien (JulKL 16.3 §) säännösten tulkittamiseen mielestänne haasteita? Jos liittyy, niin kuvatkaa kokemaanne epäselvyyttä tai epäkohtaa mahdollisimman tarkasti.

- Tietosuojalain 28 §:n mukaan oikeuteen saada tieto ja muuhun henkilötietojen luovuttamiseen viranomaisen henkilörekisteristä sovelletaan, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta säädetään. Julkisuuslaissa ainoat viittaukset henkilörekistereihin löytyvät kuitenkin vain julkisuuslain

13 § 2 momentista (tiedon pyytäminen) ja 16 § 3 momentista (asiakirjan antamistavat). Julkisuuslain sisältö ei anna rekisteröidylle yhtenäistä ja selkeää kuvaa oikeuksistaan. Näin tietosuojasäännösten ja julkisuuslain yhteensovittaminen on jäänyt puutteelliseksi.

6. Oletteko havainneet tiedon pyytäjien oikeusturvaan tai noudatettaviin menettelysäännöksiin liittyviä epäkohtia? Kuvatkaa tarkemmin millaisia?

- Tiedon antamistapoja koskeva 16 § 3 momentti koskee ainoastaan kopiota, tulostetta tai sen sähköistä muotoa, mutta ei siis suullisesti annettua tietoa eikä nähtävillä pitoa. Kuitenkin henkilörekistereitä koskevat säännökset koskevat kaikkea henkilötietojen käsittelyä eli henkilötietojen luovutus voi tapahtua sekä suullisesti että kirjallisesti.

7. Minkälaisia toimia organisaationne jokapäiväisessä työssä on tehty julkisuusperiaatteen tehokkaan toteutumisen varmistamiseksi?

-

8. Koetteko, että julkisuusperiaatteen toteuttaminen ja julkisuuslain toimeenpano on resursoitu organisaatiossanne riittävällä tavalla? Onko organisaatiossanne riittävä ja ajantasainen osaaminen lain soveltamisesta?

-

9. Mitkä ovat julkisuuslain kiireisimmät muutostarpeet? Mainitkaa enintään kolme tärkeintä.

Hätäilmoituksiin liittyy lähes aina henkilötietoja, mutta niiden suojaaminen on julkisuuslain nykyisen sisällön mukaan ongelmallista. Seuraavassa kaksi esimerkkiä (kohdat julkisuuslain 24 § 1 momentissa).

- 25 kohta; terveydenhuollon palveluiden saaminen on salassa pidettävä tieto, mutta entä hätäkeskuspalveluiden saaminen? Soitto hätänumeroon merkitsee tarvetta viranomaispalveluille, joten jo pelkkä soitto ilmaisee jotain henkilön tilanteesta. Siten hätäilmoituksetkin tulisi säätää salassa pidettäväksi.

- 31 kohta; tieto matkaviestimen sijaintipaikasta on salassa pidettävä vain, jos henkilö erikseen pyytänyt salausta ja lisäksi perusteltu syy epäillä itsensä tai perheensä terveyden tai turvallisuuden olevan vaarassa. Matkaviestimen sijaintipaikka kertoo soittajan sijainnin, joka on henkilön yksityiselämään liittyvää tietoa. Kuitenkin myöskään 32 kohta ei selkeästi salaa tällaista tietoa. Hätäilmoituksen tekijän matkaviestimen sijaintitieto tulisikin aina olla salassa pidettävä tieto.

Hätäkeskuspalveluiden ja sitä kautta sosiaali- ja terveystoimen, poliisin ja pelastustoimen palveluiden saatavuus lähtee liikkeelle hätäilmoituksen tekemisestä. Mikäli hätäilmoituksen tekijän ja avun tarvitsijan yksityisyyttä

ei suojata riittävän kattavasti, voi tämä vaikuttaa yleisesti haluun soittaa hätänumeroon. Varmin tapa huolehtia tästä yksityisyyden suojaamisesta olisi säätää julkisuuslain 24 § 1 momentissa hätäilmoitus ja siihen liittyvät käsittelytiedot Hätäkeskuslaitoksessa sellaisenaan ja kokonaisuudessaan salassa pidettäväksi.

10. Muut mahdolliset kommentit ja toiveet, joita haluatte välittää työryhmälle julkisuuslain ajantasaistamistyössä huomioon otettavaksi.

-

Clouberg Iiro
Hätäkeskuslaitos